

Donderdag 29 november 1917 – ochtendeditie

Londen, 28 november. Officieel: Op het noordelijke front blijft de artillerie van de tegenstanders ten oosten en noordoosten van Ieper roerig.

Londen, 28 november. Officieel avondbericht: Op het front van Ieper duurt de vijandelijke geschutwerkzaamheid voort; ze was het hevigst ten oosten van Ieper. Bij patrouilleontmoetingen maakten wij enige gevangenen.

Minister de Broqueville en Kamiel Huysmans over de Vlaamse kwestie. (Ingezonden)

Het bericht omtrent het dreigend conflict en de op handen zijnde ministeriële crisis te Le Havre, een paar weken geleden in de N.R.C. verschenen, heeft in verschillende Belgische dagbladen aanleiding gegeven tot commentaar waarbij ook de Vlaamse Beweging betrokken werd.

Volgens Vrij België werd de positie van de Belgische premier, de Broqueville, in gevaar gebracht door “de annexionistische en Fransgezinde maffia”, omdat de minister eindelijk ingezien had, dat er voor de Vlaamse rechten iets moest gedaan worden en zelfs besloten had, op koning Alberts verjaardag in een grote rede enige voldoening te geven aan de trouw gebleven flaminganten. Het Belgisch Dagblad echter stelde de zaak gans andersom voor: het waren juist de Vlaamsgezinden van het genre van Cauwelaert – de vertrapte activisten, zoals dit blad ze noemt – die in samenwerking met de “neutralisten en défaitisten” de Broqueville’s stelling hadden ondermijnd.

Nu le XXe Siècle van de 21e II. ons bereikt heeft met de tekst van juist dat gedeelte van de onuitgesproken rede waarin over de

nationaliteitskwes­tie ge­handeld wordt, zijn wij niet langer op veronder­stel­lin­gen aan­ge­wezen en kun­nen wij pre­cies we­ten wat de Vla­min­gen van het hoofd van het huidige Bel­gische ka­binet te ver­wach­ten heb­ben.

Weliswaar eindigt die rede met een aanhaling uit de memorie van toelichting, die op 8 oktober 1916 aan de koning werd voorgelegd met het voorstel tot de verordening waardoor aan een aantal Gentse professoren hun Belgische eretekens worden ontnomen, waarin gezegd wordt, dat aanstonds na de vrede recht zal geschieden aan de Vlaamse taal, maar hoe de minister zich dat voorstelt, wordt, nu zomin als vroeger, vermeld en wat voorafgaat laat niet tot veel goeds voor Vlaanderen te ver­wach­ten.

Inderdaad, het hele voorafgaande betoog is een lofzang op de Bel­gische tweekonink­rijk­heid in Vlaan­deren – “de geestdodende tweekonink­rijk­heid” zoals Emanuel De Bom ze destijds noemde¹ - die met het oude, maar altijd weerkerende, want blijkbaar enige, argument uit de geschiedenis – het argument dat het vroeger ook zo geweest is – verdedigd wordt.

In de middeleeuwen, in de Renaissancetijd en in de 18^e eeuw was het zo, beweert de minister van buitenlandse zaken: “Vlaanderen heeft zich nooit willen opsluiten binnen een cultuur, die het uit de Bel­gische ge­meenschap zou ge­sloten heb­ben.”

Alsof het historische argument voor de moderne volksstaat nog als een argument zou mogen gelden en alsof dat historisch argument inderdaad wel historisch juist zou zijn.

¹ Vlaanderen, jaargang 1906. – “Over Belgische Tweekoninkrijkheid”.

De geschiedenis leert ons weliswaar, dat vreemde overheersers aan wie ons land was toegevallen – om te beginnen de Bourgondiërs – zich van de Franse taal bedienden om de administratie van hun vorstelijke rechten en belangen te voeren. Waar die administratie direct met het volksleven in aanraking kwam, werd zij op zijn minst tweetalig en alles wat nog uit het volk zelf kwam was en bleef tot de tijd van de Franse overheersing, uitsluitend Vlaams. Voor de Bourgondiërs leefde er in de Vlaamse gewesten een uitgebreide hoofse literatuur in de taal van het volk en toen in 1792 na de eerste Franse inval – onder Dumouriez die nog enige vrijheid liet – voor het eerst de burgerij van de Belgische provincies over de inrichting van de moderne staat ging beraadslagen, gebeurde dit in de Vlaamse steden uitsluitend in de Vlaamse taal, behalve in de vergaderingen van een paar dekenijen uit Brussel waar, naast het Nederlands, ook Frans gebruikt werd².

Het volk – zelfs wanneer men niet alleen kijkt naar de meerderheid van het getal, maar ook in acht neemt de grote waarde van het ene individu boven het andere – was in de Vlaamse gewesten bijna uitsluitend Vlaams van taal gebleven; de vreemde overheersingsmachine alleen was Frans³.

² Borgnet – Histoire des Belges à la fin du XVIIIe siècle, t. II pp 404-406, en J. F. Willems – Lettre ouverte à S. van de Weyer, p. 33.

³ Ik weet wel dat er zijn die het bestaan van een vreemde overheersing over de Belgische gewesten ontkennen, (tenminste vóór 1914), maar wie de rol van de Bourgondiërs en hun opvolgers naar waarde wil leren schatten, leze niet alleen Pirenne, die de ondemocratische Duitse staatsgedachte op de Belgische geschiedenis entte, maar ook de studie van zijn collega Paul Fredericq over die prins en zekere beschouwingen van V. Fris over hun politiek tegenover de gemeenten,, in zijn “Histoire de Gand”.

Doch al was alles zelfs tweetalig geweest, wat zou dat betekenen? Moet men aan het Frans misschien nog staatsrechten toekennen, - de privérechten inzake het taalgebruik wil natuurlijk niemand beperken – omdat, naar de Broqueville, die het uit Pirenne haalt, de XVIII provincies, Duitse zoals Waalse, zich destijds tegen Spanje hebben opgemaakt onder de gemeenschappelijke Franse kreet van “Vivent les Gueux!”

Het historisch argument is het argument van sommige Duitse geleerden, die België's annexatie eisen, omdat dit land in de Middeleeuwen bij het Duitse rijk hoorde; in de Renaissancetijd en in de XVIIIe eeuw aan de Duitse keizer onderworpen was.

In deze tijd – in bijna alle tijden overigens was het zo – zal de toekomst van het hele volk van meer belang zijn dan het historisch privilege van een enkele klasse.

Wat de Broqueville's beschouwingen vooral belangrijk maakt, is dat hij zijn betoog over de taalkwestie inleidt met enige woorden over zijn standpunt in de buitenlandse politiek:

“Van de economische positie, die aan België in het nieuwe Europa zal worden toegewezen, hangt voor dit land de mogelijkheid af om ook in de toekomst de rol van trouwe wachter over de oevers van de Maas en aan het Noordzeestrand te blijven vervullen. In 1831 heeft men de Belgische kwestie – zo zwanger aan verreikende gevolgen – geregeld in een geest van wantrouwen tegenover dit oude volk, dat zich als een jonge natie kwam te doen kennen. Dit wantrouwen zal zich niet opnieuw voordoen. Mogen wij ook in het oosten een valse vriend ontdekt hebben, elders hebben wij ware vrienden gevonden, die overtuigd zijn geworden, dat een onafhankelijk en sterk België, dat geheel meester is over zijn eigen politiek, een noodzakelijk

element is onder de schikkingen waardoor men het Europese evenwicht en de algemene veiligheid wil waarborgen.”

Wie voldoende bekend is met de “Belgische” publicaties van de laatste jaren, zal in deze ministeriële woorden, die als “inédit” in le XXe Siècle verschijnen, stellig een grote verwantschap met de beweringen van de annexionisten erkennen: België moet niet alleen onafhankelijk zijn, maar ook sterk en ontheven van de verplichting tot neutraliteit; de traktaten van 1831 moeten worden herzien; België moet een “Europese rol” kunnen spelen en de tegenwoordige vrienden van dit land moeten er economische overeenkomsten mee afsluiten, in de zin van de Parijse economische conferentie waar iets hoger met lof aan herinnerd wordt.

Wie de hoop mochten gekoesterd hebben, dat de huidige Haverse regering na het herstel van een onafhankelijk en alzijdig – neutraal België de Vlaamse taalkwestie in gezond democratische zin zou willen oplossen, worden door de niet uitgesproken, maar – en dit maakt het nog erger – in Le XXe Siècle gepubliceerde rede, weer eens te meer op pijnlijke wijze ontgoocheld.

Verheugend daarentegen in hoge mate zijn de verklaringen van K. Huysmans in een brief aan J. Hoste Jr. (Belgische Socialist van de 24e II.)

Wij zouden ongelijk hebben – aldus Huysmans – als flaminganten al te optimist te zijn. De geest van de regering is nog altijd evenzeer tegen ons; de activisten hebben vele onhandigheden begaan en na de vrede zullen in de eerste plaats materiële belangen alle aandacht opeisen, zodat de Vlaamse cultuurbeweging lelijk in het gedrang dreigt te komen.

Het zou dan ook veel beter zijn, dat de kwestie bij de vrede zelf direct zou worden opgelost; en wat zou zich daar wel kunnen tegen verzetten? Wil men niet overal een gemeenschappelijke oplossing voor de nationaliteitenkwestie en zou het niet veeleer een eer zijn dan wel een schande, dat België daartoe zou bijdragen en zich aan de gemaakte overeenkomsten ook zou onderwerpen?

Aldus Huysmans, die als een van de meest invloedrijke leiders van de Belgische democratie, naast herstel van het oude België en verbod van handelsoorlog nu ook definitief heeft geschreven in zijn vredesprogramma: oplossing van de Belgische talenkwestie langs internationale weg.

De tegenstelling Duits België of vrij België wijkt meer en meer om plaats te maken voor een nieuw dilemma. Een Duits België inderdaad wordt met de dag minder waarschijnlijk, al laat men misschien te Berlijn zekere annexionisten en een zeker deel van de Vlaamse activisten nog al te zeer zonder tegenspraak.

Het nieuwe dilemma geldt slechts de wijze waarop België zijn vrijheid zal willen en kunnen gebruiken; wordt het herstelde België een nationalistisch België van de Broqueville, een "Bourgondisch" België, dat een actieve rol speelt in de internationale politiek, niet meer neutraal is en in andere levensvoorwaarden wil leven dan die van 1831, of een binationaal democratisch België van Vlamingen en Walen, die met elkaars hulp slechts hun eigen leven willen leven. Dit dilemma is er een waarvan de oplossing ook voor de Nederlanders van het allergrootste belang is.

L. Picard

Donderdag 29 november 1917 – avondeditie

Berlijn, 29 november. Officieel: Legergroep Rupprecht: Beierse stormtroepen hebben ten oosten van Merkem 1 officier, 46 man en 2 machinegeweren uit de Belgische linies gehaald.

De gehele dag hebben onze stellingen bij Poelkapelle en tussen Beselare en Geluveld onder zwaar vuur gelegen.

Londen, 29 november. Officieel. Ofschoon het op de 27^e aan het westelijk front bijna de gehele dag hard waaide met regen, werden door onze vliegtuigen enige belangrijke verkenningen uitgevoerd, die succes hadden. Ook had enige artillerieactie plaats. De troepen in de vijandelijke loopgraven werden uit de lucht bestookt met machinegeweervuur.

's Nachts (van 27 op 28) was het onstuimig weer. Meer dan 1000 kg aan bommen werden uitgeworpen op het spoorwegstation te Menen.

Van onze vliegtuigen wordt er één vermist.

De landbouw in bezet België. De Antwerpse Courant van 22 dezer ontleent de volgende bijzonderheden aan het jaarverslag van het Provinciaal Comité.

De afdeling Land- en Tuinbouw heeft verstrekt aan onze landbouwers 3.600.000 kilo voedsel voor het vee, 2.315.000 kilo kunstmest, zaden en planten, en er toe bijgedragen om een stukje grond te verschaffen aan 17.830 gezinnen, samengesteld uit 88.000 personen, om er gewassen te kweken. Verder werd ook zorg en onderhoud besteed aan het Oogstbureel, dat insgelijks onschatbare diensten bewijst.

Verleden jaar was echter de toevoer van graan onvoldoende, door de moedwilligheid van een groot aantal voortbrengers; slechts 7600 ton kwam binnen, in plaats van 13.400 – dus nauwelijks 54 procent.

Daardoor was men verplicht de rantsoenen brood te verminderen. Het is te hopen, dat dit jaar de uitslagen gunstiger zullen zijn. Tot dusver werd reeds aan het bureau 5000 ton afgeleverd tegen 2000 verleden jaar op hetzelfde tijdstip.